

ENQUESTA DE LA PROFESSION. RESULTATS
SETEMBRE 2016

ELS ARQUITECTES

Situació,
oportunitats
i perspectives

RESUM EXECUTIU

Col·legi d'Arquitectes
de Catalunya

ELS ARQUITECTES

Situació,
oportunitats
i perspectives

RESUM EXECUTIU

Col·legi d'Arquitectes
de Catalunya

Agraïm molt especialment la implicació dels 1.710 arquitectes que han participat en l'enquesta de la professió; així com la col·laboració de les sis escoles d'arquitectura que han contribuït a difondre-la i, finalment, l'ajuda dels arquitectes dels grups de discussió previs a l'elaboració del qüestionari final.

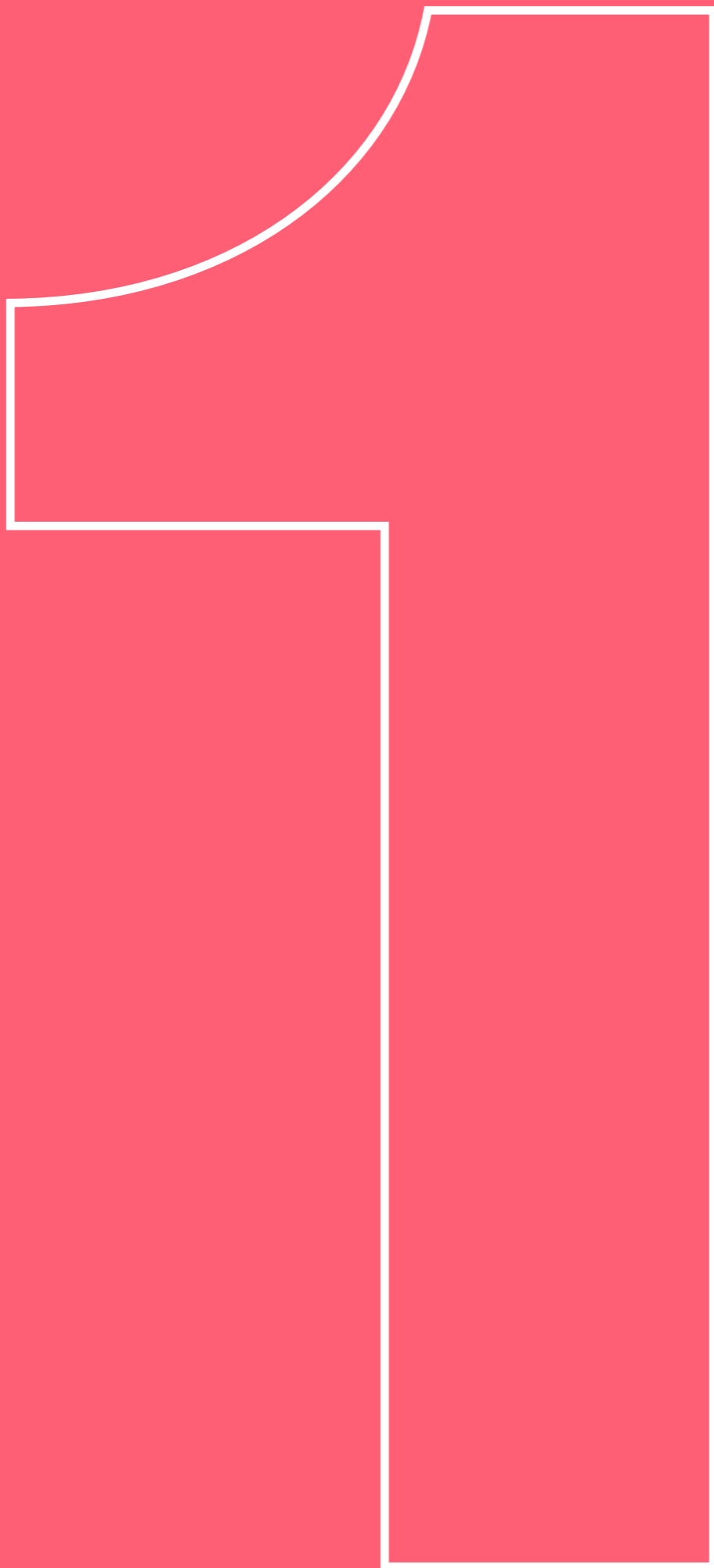
Sense el seu esforç aquest estudi no hauria estat possible.

Gràcies a tots!

SUMARI

1.	PRESENTACIÓ	7
2.	OBJECTIUS I FITXA TÈCNICA DE L'ENQUESTA	11
3.	ELS ARQUITECTES	15
4.	L'EXERCICI PROFESSIONAL	21
5.	LA DIVERSIFICACIÓ DE LA PROFESSIÓ	39
6.	VALORACIÓ DEL SECTOR	44
7.	VALORACIÓ FINAL: MIQUEL PUIG, ECONOMISTA	54

Presentació

Enquesta de la professió: un instrument de futur

Fa anys que els canvis, sobtats i molt significatius, en el marc on treballem els arquitectes ens han fet replantejar quines poden ser les millors opcions i oportunitats professionals per a cada un de nosaltres.

Aquesta situació no afecta només a l'arquitectura i els arquitectes. És un fenomen global, conseqüència dels grans canvis mediambientals, socials, econòmics, productius i jurídics. Canvis que plantegen tant la necessitat de noves formes d'actuació com la renovació i transformació dels espais on tenen lloc. Canvis que, en definitiva, suposen noves oportunitats de futur per a la nostra professió.

Per afrontar aquest context, ens cal disposar de la millor informació possible. Amb aquesta objectiu, i en el marc del Congrés d'Arquitectura que enguany celebrem, enguany el Col·legi ha dut a terme una enquesta de la professió de la qual ara us presentem els resultats. La principal motivació ha estat la de tenir un instrument útil i rigorós que analitzés la realitat actual, on cadascú de nosaltres hi identifiqui referències que el puguin ajudar a l'hora de prendre decisions de futur.

L'enquesta ens permet visualitzar la situació de conjunt en qüestions com ara la conjuntura laboral, la dels despatxos; la diversificació d'activitats; el tipus de formació continuada i l'especialització; el treball a l'estranger; les perspectives de futur que tenim... i analitza detalladament l'ampli ventall d'activitats que els arquitectes fem actualment, les que pensem que farem en el futur i les característiques que les defineixen en cada cas.

De totes aquestes qüestions i dels resultats que trobareu en aquest informe s'endevinen tres eixos en els quals hem de seguir treballant, individual i col·lectivament: la diversificació professional, la millora de la competitivitat i la posada en valor de la nostra tasca.

El nostre agraïment a totes les persones que han col·laborat en l'elaboració, execució, interpretació i publicació d'aquesta enquesta i, molt especialment, als més de 1.700 arquitectes, col·legiats i no col·legiats que, de manera desinteressada, heu volgut compartir tota la informació que se us demanava. Gràcies per la vostra generositat i el temps que hi heu destinat.

Lluís Comerón, degà del COAC

**TENIM TRES EIXOS EN ELS
QUALS HEM DE SEGUIR
TREBALLANT, INDIVIDUAL
I COL·LECTIVAMENT:
LA DIVERSIFICACIÓ
PROFESSIONAL,
LA MILLORA DE LA
COMPETITIVITAT I LA
POSADA EN VALOR DE LA
NOSTRA TASCA.**

Objectius i fitxa tècnica de l'enquesta

L'objectiu d'aquest estudi és conèixer en la realitat professional dels arquitectes per conèixer la situació actual i identificar oportunitats i perspectives de futur. D'una banda, l'estudi pretén ser útil al col·lectiu que representa, aportant-li un coneixement sobre la professió perquè els arquitectes puguem orientar millor el nostre futur, millorem la nostra competitivitat i la posició en el mercat. D'altra banda, l'estudi vol ésser una eina per al Col·legi que li permeti establir una estratègia a futur i aconseguir la millora del context professional dels arquitectes i del posicionament del col·lectiu al costat de la societat.

Amb aquesta finalitat es va dur a terme una enquesta en línia entre el 15 de març i el 19 d'abril de 2016 adreçada a tots els arquitectes que resideixen o treballen a Catalunya, més enllà dels 10.000 que estan col·legiats. És per això que, per fer-ne difusió i promoure-la, el Col·legi va comptar amb la col·laboració de totes les escoles d'arquitectura ubicades a Catalunya.

La resposta dels arquitectes ha estat molt positiva: **en total han participat 1.710 persones**. De les respostes obtingudes, 1.615 van ser considerades vàlides, de les quals 1.261 (78%) eren de col·legiats i 354 (22%) de no col·legiats. Donat el volum de respostes, el nivell de confiança dels resultats es troba al voltant del 95%, de manera que les dades obtingudes descriuen la realitat

**EL NIVELL
DE CONFIANÇA DE
LA MOSTRA SE
SITUA EN EL 95%**

Els arquitectes

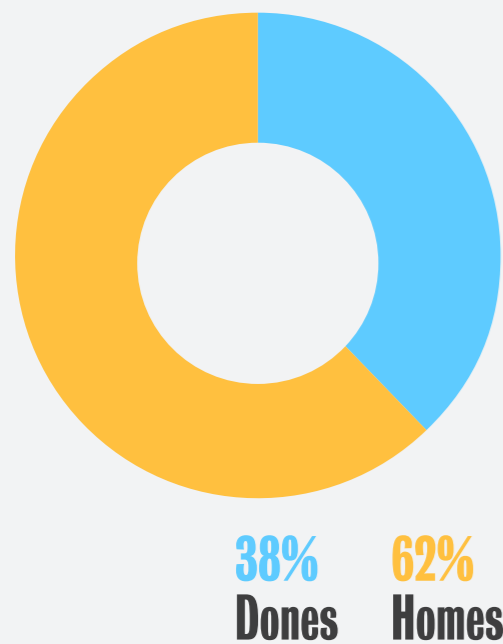

Gènere i edat

La majoria d'arquitectes que ha participat a l'enquesta són homes (62%). En la distribució per edats, predominen els arquitectes que se situen en la franja dels 31 a 40 anys. Del total d'enquestats, 1.261 eren col·legiats (78%) i 354 (22%) no col·legiats.

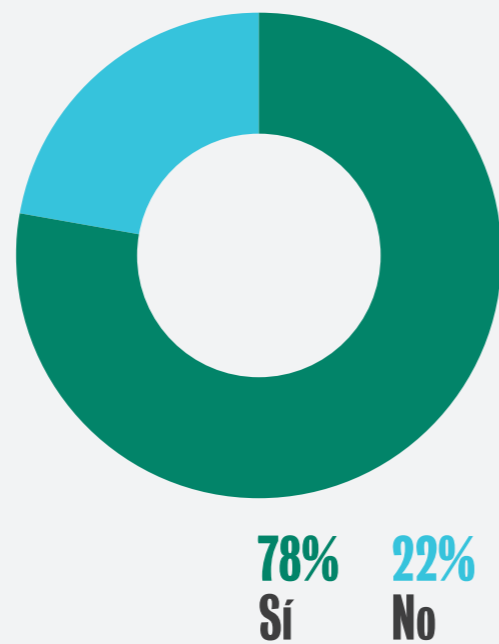
GRÀFIC 1
Gènere dels enquestats

N=1615

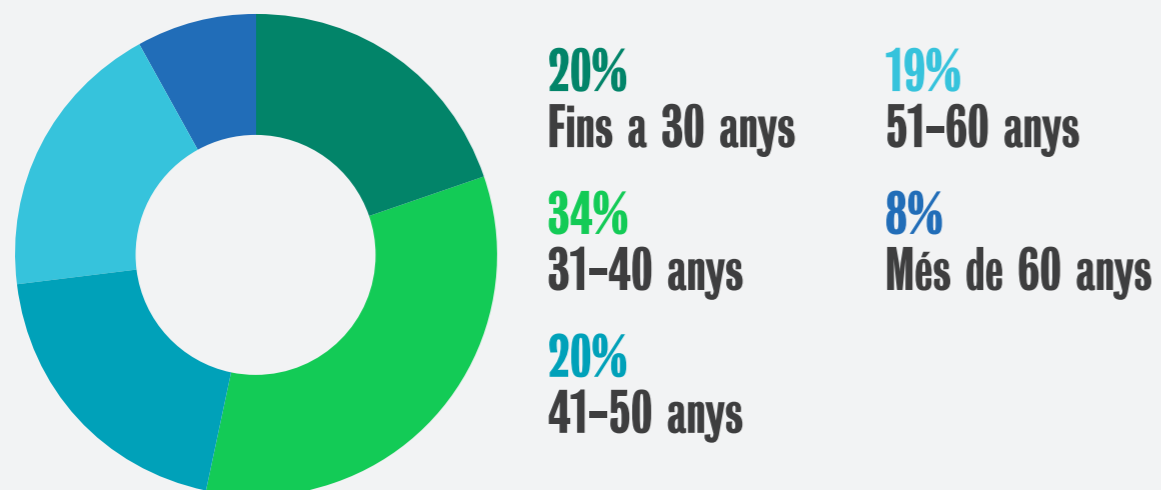
GRÀFIC 2
Col·legiats

N=1615

GRÀFIC 3
Edat dels enquestats

N=1615

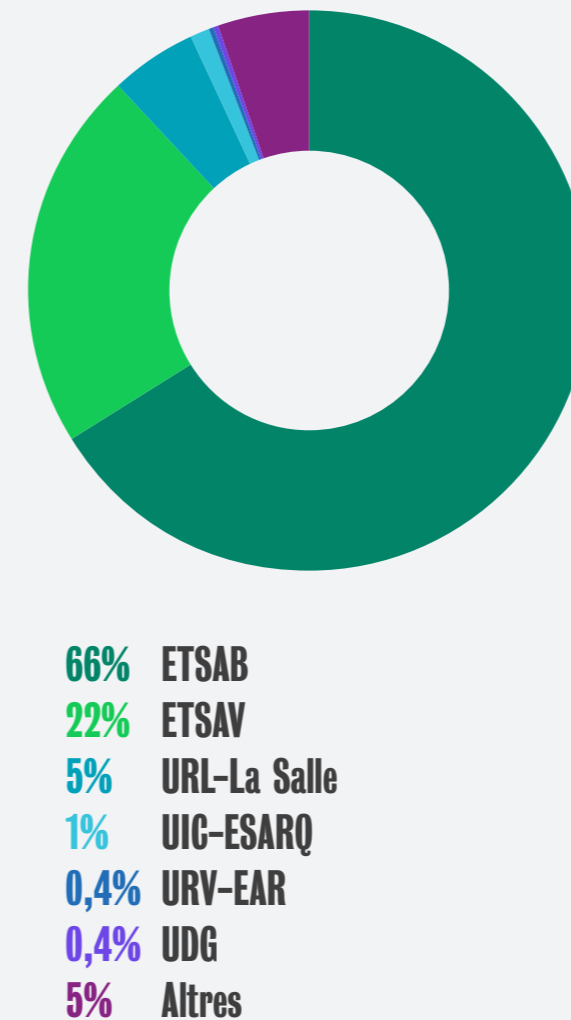

Estudis

El 66% dels enquestats han estudiat a l'ETSAB i el 22% a l'ETSAV. Predominen els que s'han graduat recentment, arribant al 62% els que ho han fet del 2000 en endavant. Gairebé la meitat ha continuat amb estudis superiors, especialment cursos de màster o postgrau (44%), i en menor percentatge (3%) amb un doctorat (Gràfic 6). Un 26% ha cursat part dels estudis a l'estranger i el 16% hi ha fet pràctiques laborals.

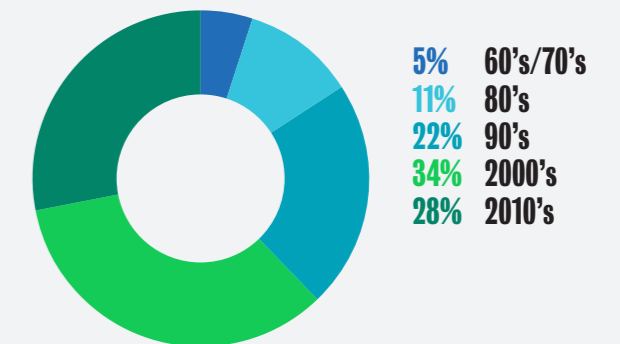
GRÀFIC 4
Escola d'arquitectura

N=1615

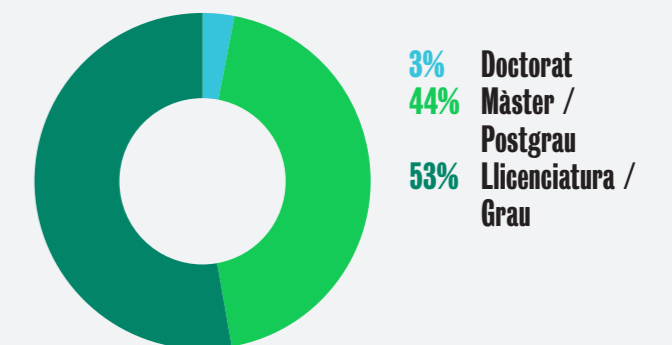
GRÀFIC 5
Any de graduació

N=1615

GRÀFIC 6
Nivell d'estudis

N=1615

**LA MEITAT DEL
COL·LECTIU ÉS
ACTUALMENT MENOR
DE 40 ANYS. COM EN
D'ALTRES PROFESSIONS,
LA DONA COMENÇA
A TENIR UN PAPER
RELLEVANT DINS
DEL COL·LECTIU**

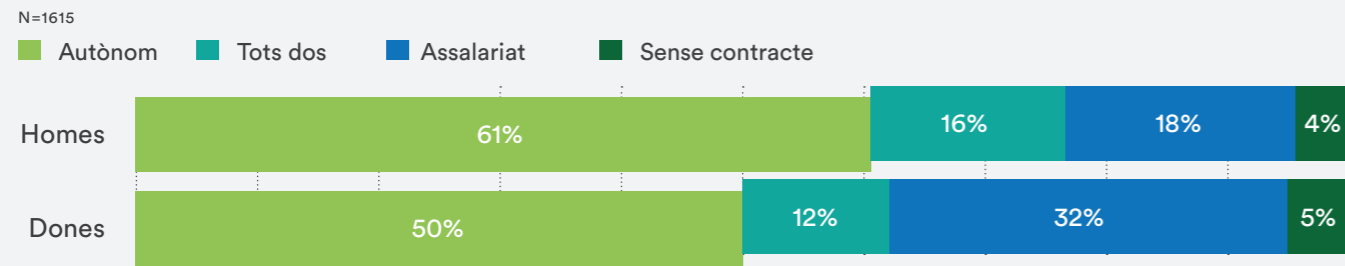
L'exercici professional

Situació laboral i sector

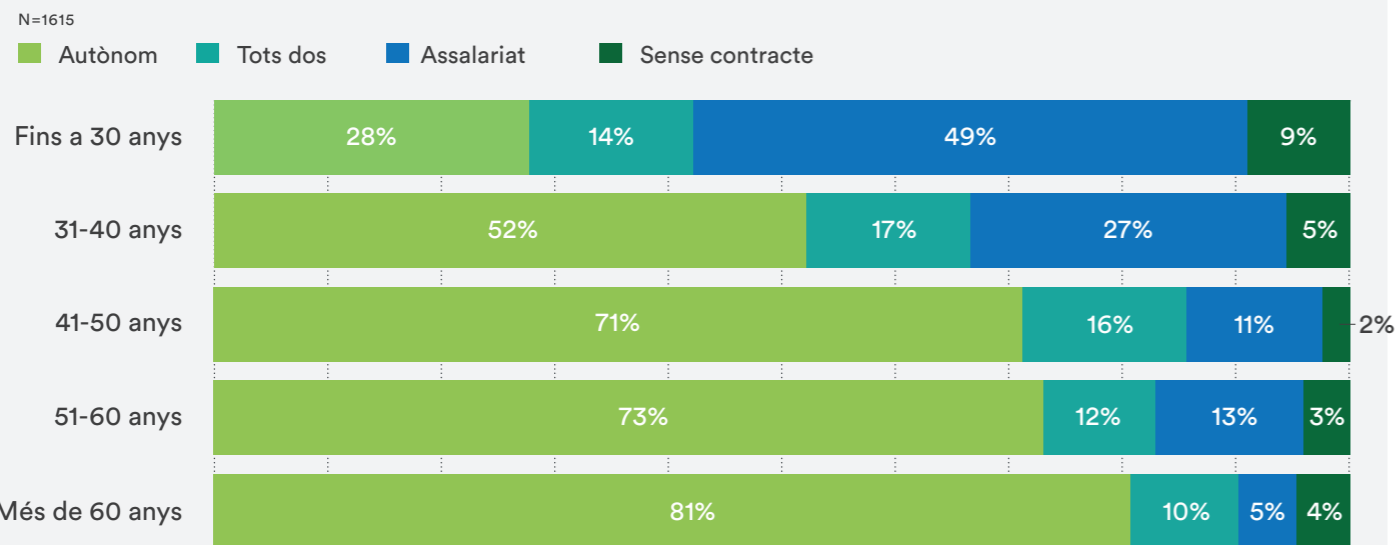
El 57% dels arquitectes eren autònoms el darrer any, clarament per sobre dels assalariats, que eren el 24%. A més, un 15% es trobava en ambdues situacions i un 5% estava sense contracte. Entre els assalariats, constatem que hi ha certa estabilitat laboral (un 50% té contracte indefinit).

GRÀFIC 7
Situació laboral segons el gènere

Per franges d'edat, el nombre autònoms pren major importància a mesura que augmenta l'edat, passant de ser només un 28% entre els menors de 30 anys a ser la gran majoria (81%) entre els de més de 60.

GRÀFIC 8
Situació laboral segons l'edat

GRÀFIC 9
Assalariats: tipus de contracte

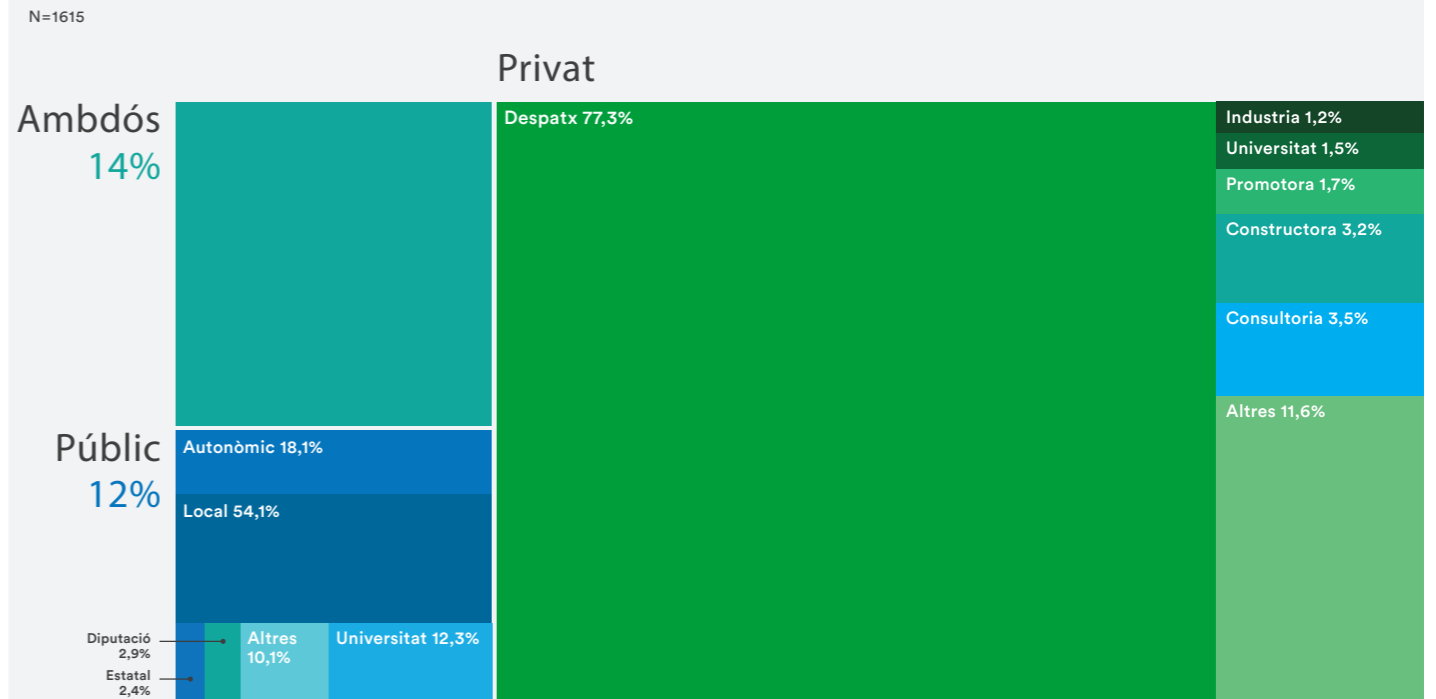

Sector on s'exerceix la professió

La gran majoria d'arquitectes treballaven l'any passat al sector privat (74% només al privat més un 14% tant al privat com al públic) i, més concretament, en un despatx (77% dels que treballaven al sector privat i en ambdós sectors).

Tan sols un 12% del col·lectiu afirma treballar en el sector públic, essent els ajuntaments on majoritàriament ho fan.

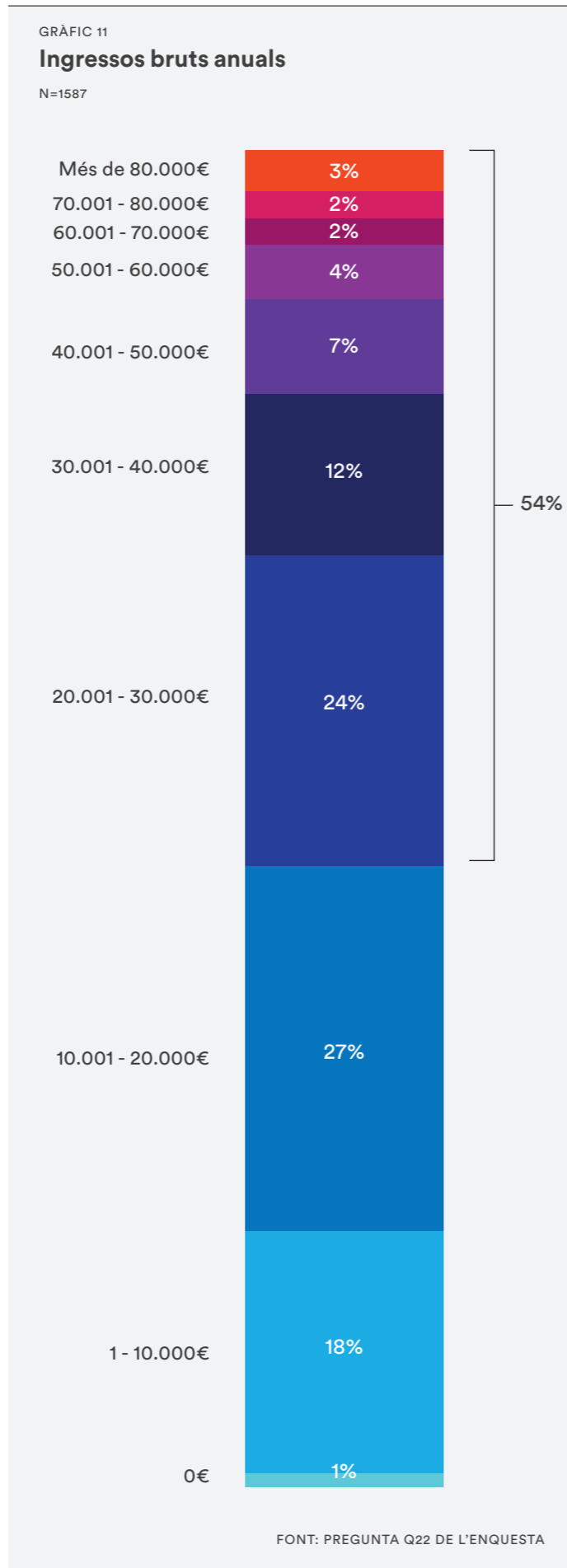
GRÀFIC 10
Sector i tipus d'organització

Ingressos

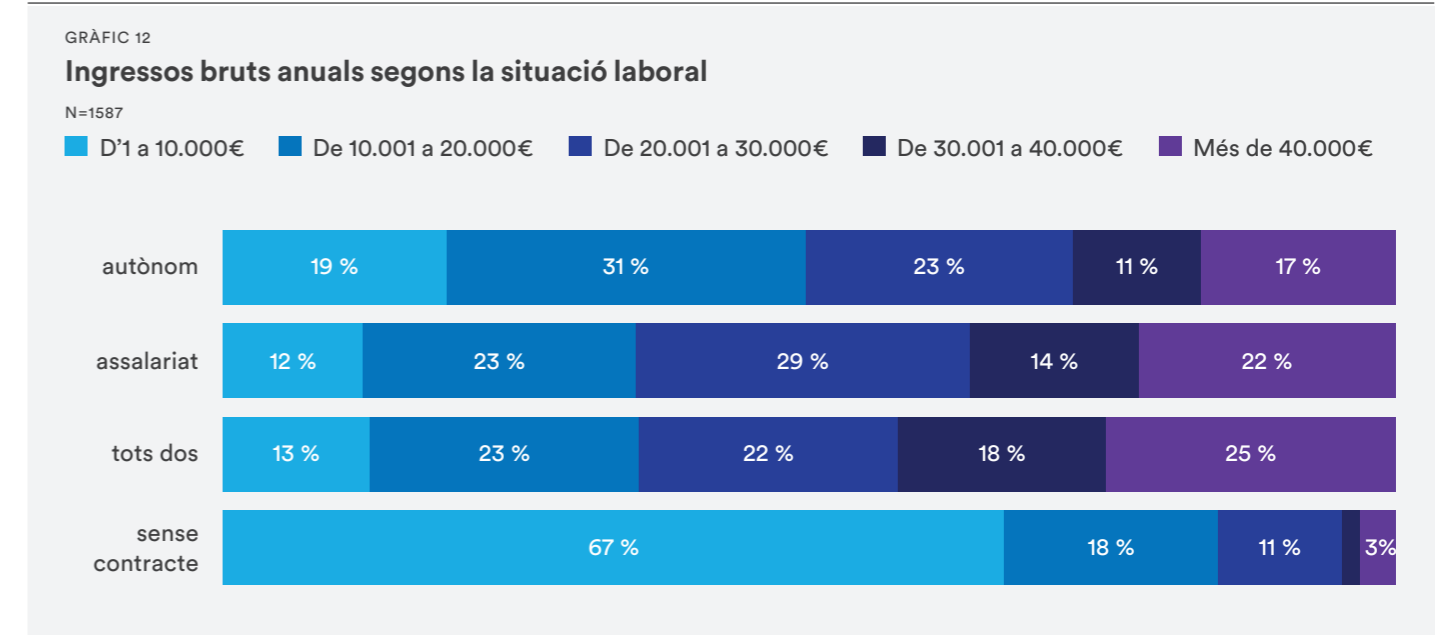
Pel que fa als ingressos, els arquitectes se situen de mitjana a la franja d'entre 20.001 i 30.000 € anuals. Un 46% cobra menys de 20.001€ i una cinquena part menys de 10.001€.

Hi ha importants diferències salarials segons el gènere i l'edat. Els homes tenen més presència que les dones a les franges de més ingressos.

Situació laboral

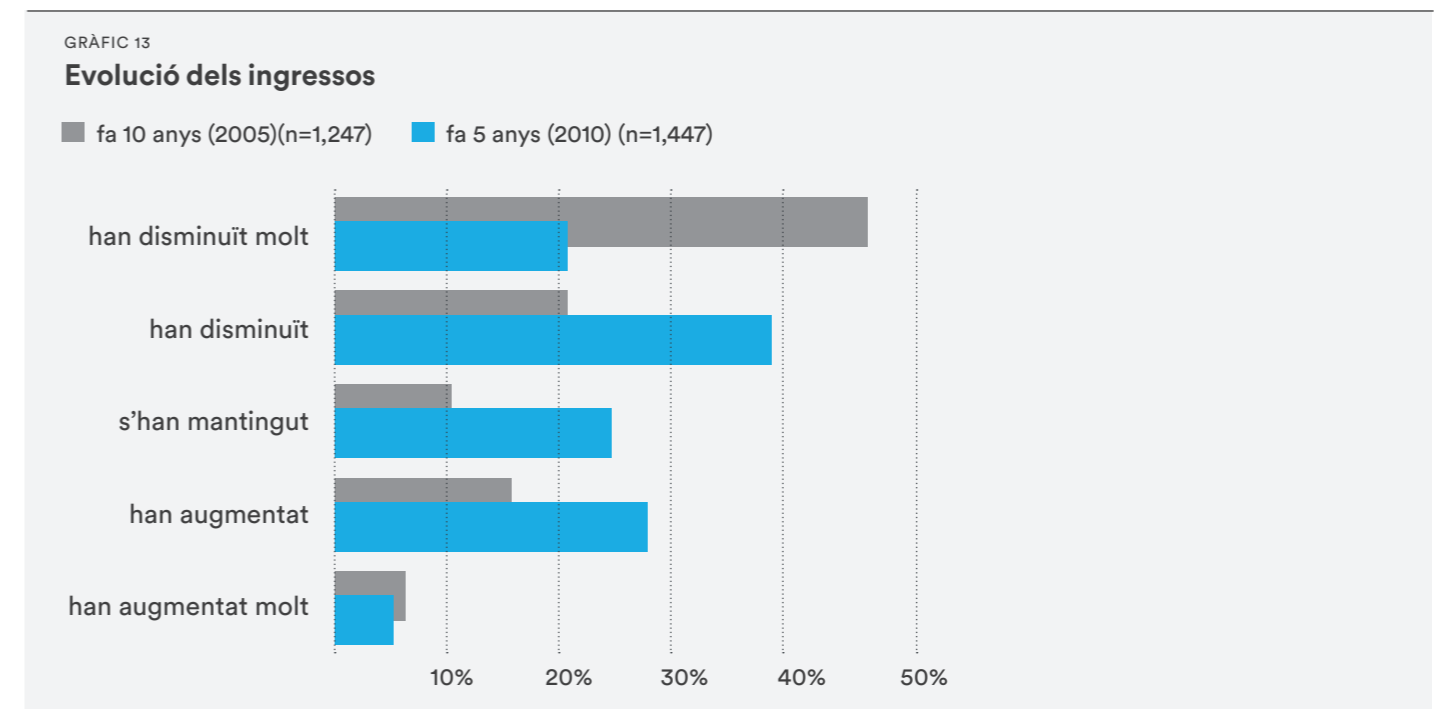
En general els assalariats es troben en una millor situació que els autònoms. El grup que va tenir uns ingressos superiors és el dels que són autònoms i assalariats alhora, és a dir, que tenien almenys dues feines. D'altra banda, els que van treballar sense contracte són els que estaven en una pitjor situació.

Evolució dels ingressos

Fent una comparació temporal, s'observa que els ingressos dels arquitectes han evolucionat de forma negativa en l'última dècada. El 70% afirma que els seus ingressos han disminuït respecte a la situació de fa 10 anys (abans de l'esclat de la bombolla immobiliària), i la meitat indica que han disminuït molt. Només un 21% assenyalava que han augmentat.

Pel que fa al gènere, l'evolució d'ingressos de les dones ha estat lleugerament menys negativa que la dels homes.

Nivell d'estudis

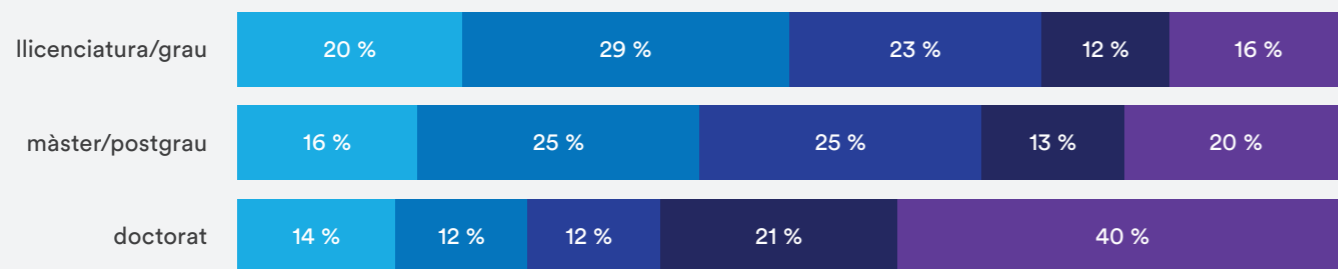
Per nivell d'estudis, s'observa com els arquitectes que han assolit un nivell més alt també tenen més ingressos. El 40% dels que han finalitzat un Doctorat van percebre més de 40.000€ anuals. Aquest percentatge és del 20% pels que tenen un màster o postgrau i del 16% pels que només tenen el títol d'arquitectura.

GRÀFIC 14

Nivell d'estudis i ingressos

N=1587

■ D'1 a 10.000€ ■ De 10.001 a 20.000€ ■ De 20.001 a 30.000€ ■ De 30.001 a 40.000€ ■ Més de 40.000€

FONT: PREGUNTES Q12 I Q22 DE L'ENQUESTA

Treball a l'estranger

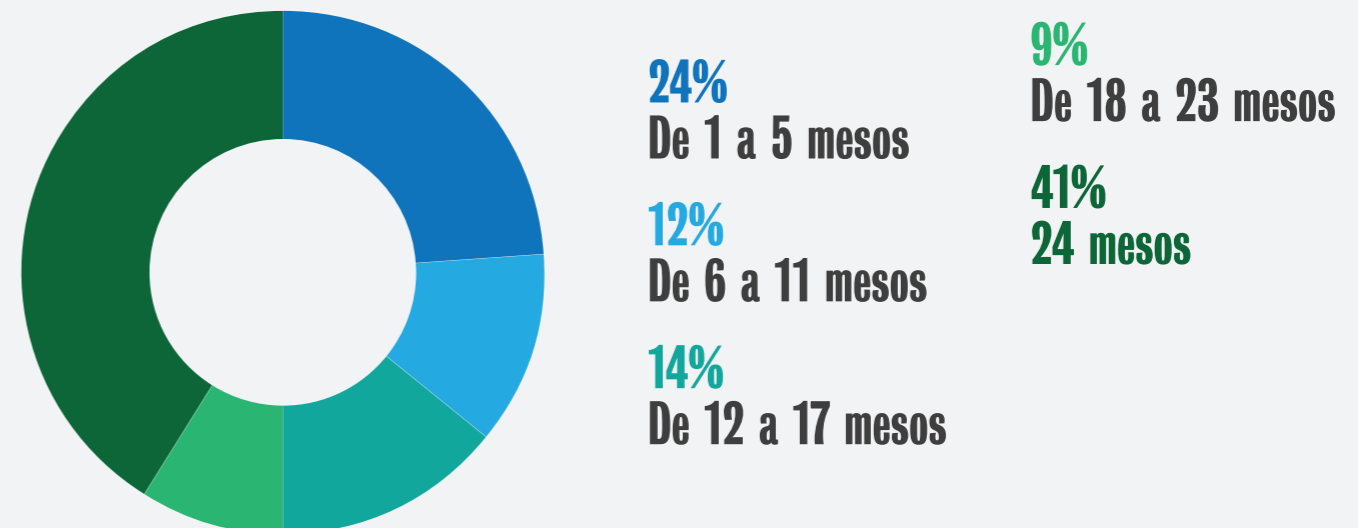
Un 15% del col·lectiu ha viscut i treballat algun període de temps dels darrers 2 anys a l'estranger. Si mirem el tram d'edat dels arquitectes més joves (menors de 30 anys), la xifra és del 34%.

Quan se'ls pregunta si s'han plantejat marxar o tornar a marxar a treballar a l'estranger, el 40% respon afirmativament. D'altra banda, el 34% dels que actualment no tenen clients internacionals es plantegen buscar projectes a l'estranger. Per països on consideren marxar a treballar, lideren el rànquing Regne Unit (19%), Alemanya (11%), Suïssa (10%) i Estats Units (10%). En canvi, quan es parla de buscar projectes, el país més mencionat és França (24%)

GRÀFIC 15

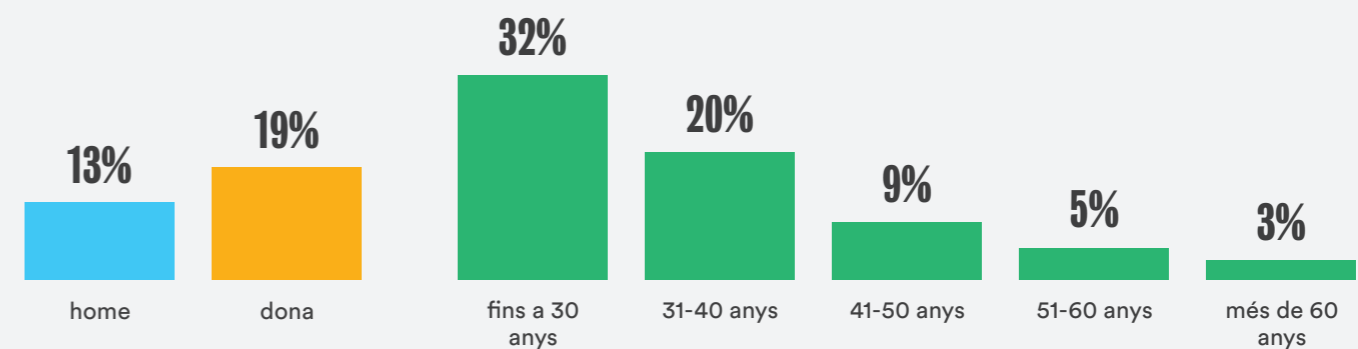
Quants mesos has viscut i treballat a l'estranger?

N=244

GRÀFIC 16

Percentatge d'enquestats que en els últims dos anys han viscut i treballat a l'estranger per gènere i edat

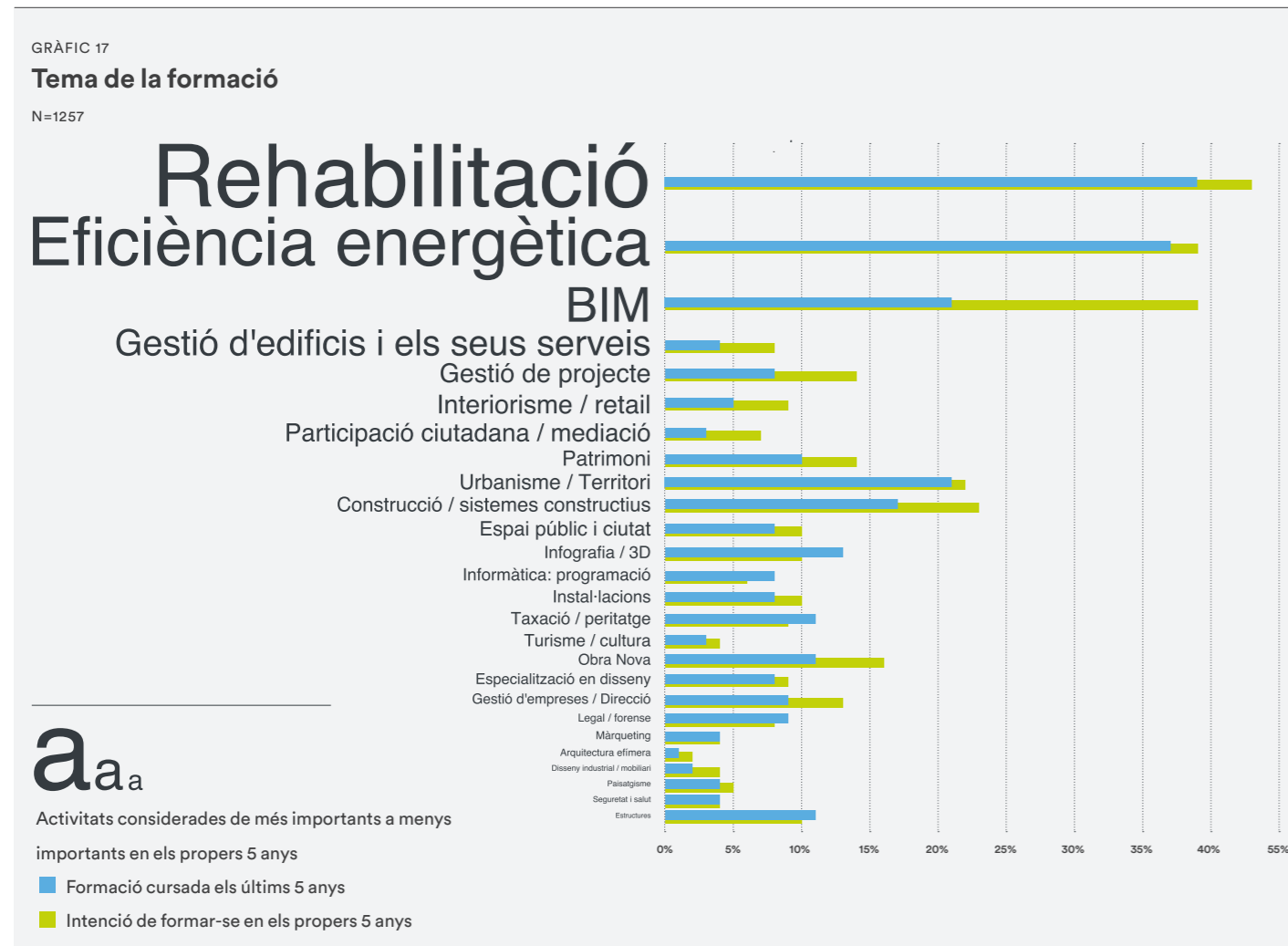
FONT: PREGUNTES Q1, Q2 I Q8 DE L'ENQUESTA

**EN ELS ÚLTIMS DOS ANYS,
UN 15% DELS ARQUITECTES
HAN VISCUT O TREBALLAT
A L'ESTRANGER, SENT ELS
PRINCIPALS PAÏSOS DE
DESTÍ ALEMANYA (13%),
REGNE UNIT (11%), FRANÇA
(9%) I SUÏSSA (8%).**

Formació i habilitats

Pràcticament 4 de cada 5 arquitectes han fet algun tipus de formació en els darrers 5 anys i 2 de cada 3 afirma que en farà en un futur immediat.

Els temes sobre els quals s'han format més persones són Rehabilitació (39% dels que han fet formació), Eficiència energètica / sostenibilitat (37%), BIM (21%) i Urbanisme / Territori (21%). Aquests també són els temes més esmentats quan es pregunta sobre la formació que es preveu fer, destacant el cas del BIM.

**LA MAJORIA
D'ARQUITECTES (78%)
S'HA FORMAT DURANT ELS
ÚLTIMS 5 ANYS I EL 68%
PREVEU FER FORMACIÓ
CONTÍNUA EN EL FUTUR.**

Despatxos d'arquitectura

Forma jurídica, gènere i edat

Un 57% dels enquestats (927) han indicat que són titulars, socis o directors d'un despatx, consultoria, empresa, etc.; sent, la gran majoria, empresaris individuals (treballadors autònoms). De les altres formes jurídiques, la més freqüent és la Societat Limitada (S.L.), amb un 16%. Les fórmules de Societat Civil Privada (S.C.P) o cooperatives són encara molt poc rellevants.

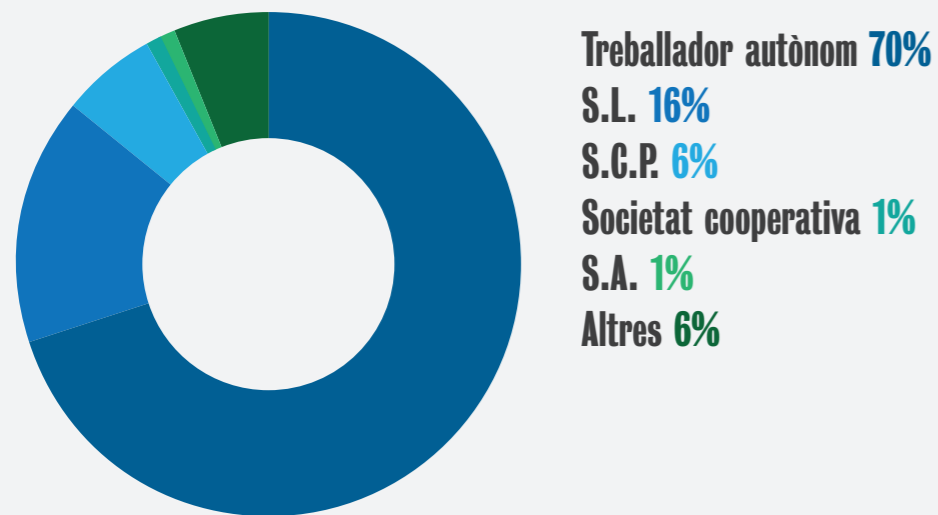
La majoria de titulars són homes (71%) i, per edats, predominen els de la franja de 31 a 40 anys, tot i que també destaquen els que en tenen entre 41 i 60.

La majoria de despatxos són de fundació recent, un 25% s'han fundat en aquesta dècada (2010s) i un 39% a la del 2000s.

GRÀFIC 18

Forma jurídica

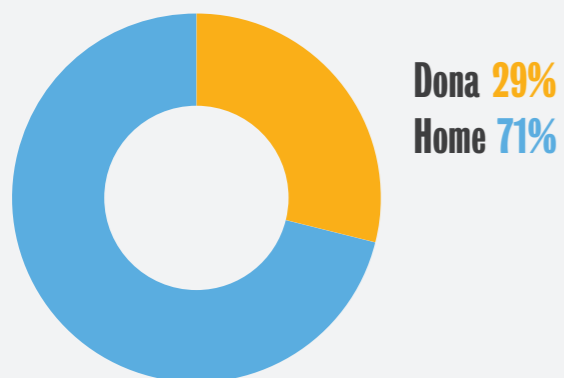
N=927

GRÀFIC 19

Gènere dels titulars, socis o directors

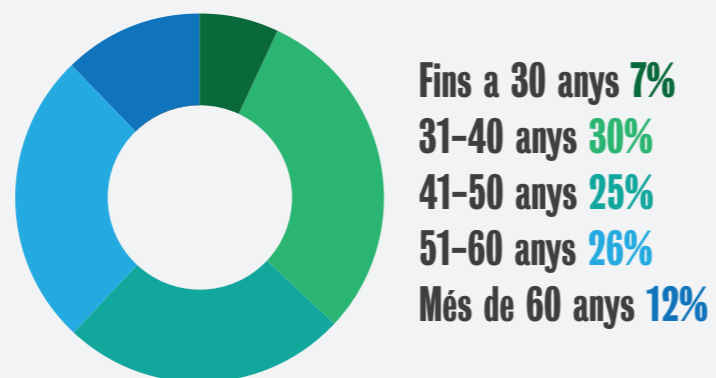
N=927

GRÀFIC 20

Edat dels titulars, socis o directors

N=927

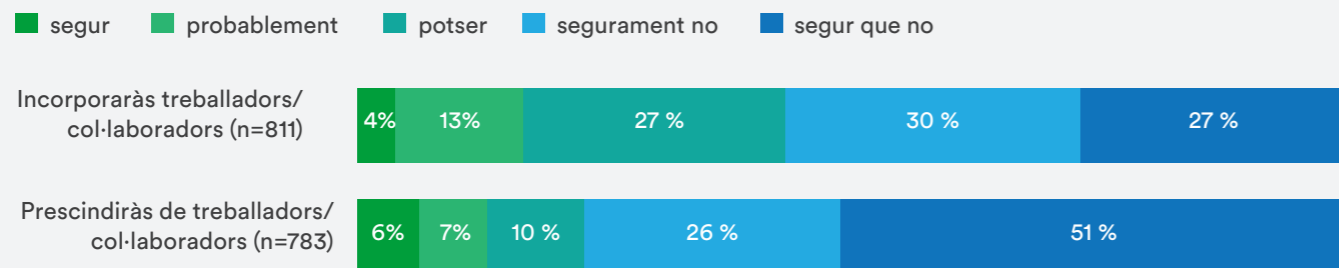
**UN 60% DELS
ARQUITECTES ÉS
TITULAR D'UN DESPATX
D'ARQUITECTURA. LA
MAJORIA D'AQUESTS
DESPATXOS (65%) S'HAN
FUNDAT A LES DÈCADES
DEL 2000 I 2010**

Característiques dels despatxos

Molts dels despatxos (58%) van haver de prescindir de treballadors o col·laboradors durant el període 2007-2015. Això no obstant, quan se'ls pregunta per les perspectives de futur, la majoria (77%) pensa que no en prescindirà durant els propers 12 mesos. Pel que fa a la incorporació de treballadors o col·laboradors, predominen els que diuen que segur o segurament no n'incorporaran, però un 27% diuen que potser ho faran i un 13% que probablement.

En un 50% dels casos els titulars dels despatxos afirmen tenir entre cap i un treballador. Tot i així, un 27% disposen d'entre 3 i 10 treballadors.

GRÀFIC 21

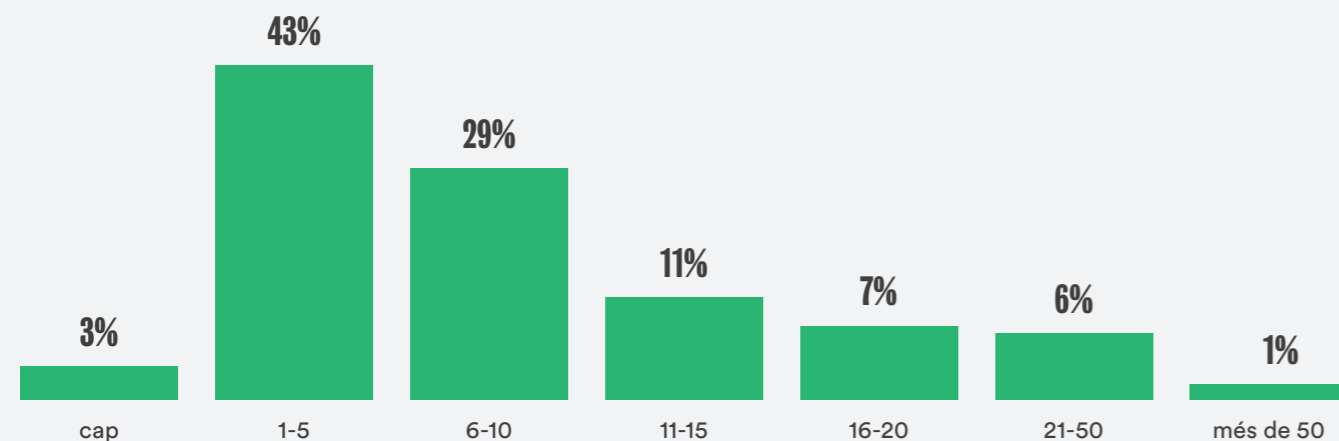
Prescindir/incorporar treballadors durant els propers 12 mesos**Activitat dels despatxos**

La mitjana de projectes durant el darrer any va ser de 10.

GRÀFIC 22

Nombre de projectes del darrer any

N=927

LA MAJORIA DELS DESPATXOS (77%) PENSA QUE NO PRESCINDIRÀ DE TREBALLADORS DURANT ELS PROPERS 12 MESOS. PEL QUE FA A LA CONTRACTACIÓ, ELS QUE TENEN PERSPECTIVES OPTIMISTES SUPEREN LLEUGERAMENT ELS PESSIMISTES

Clients

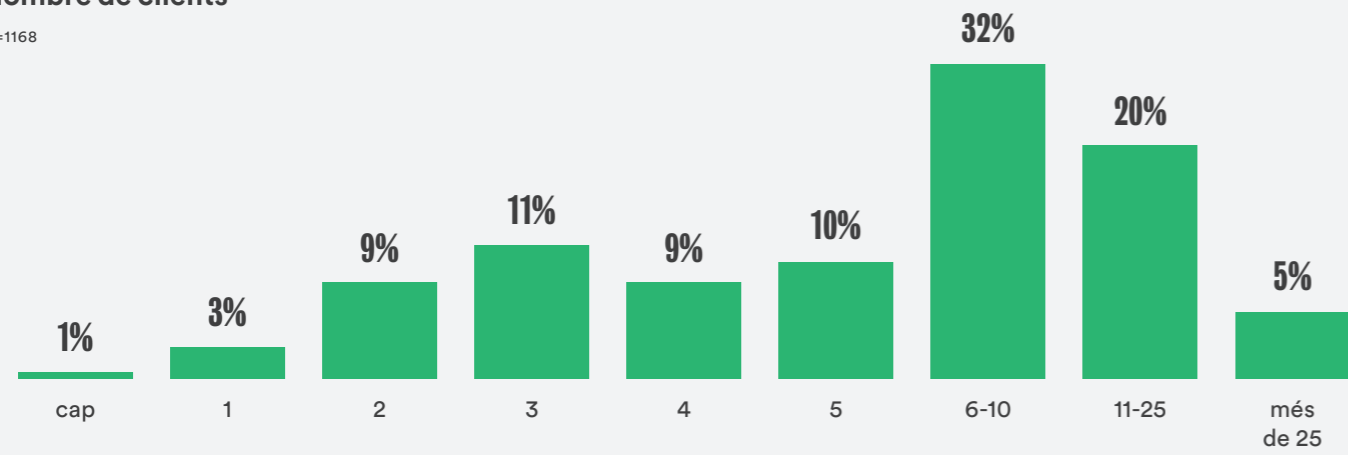
Durant el darrer any més de la meitat de despatxos i treballadors autònoms va tenir més de 5 clients, tot i que el nombre de despatxos amb 1, 2, 3, 4 o màxim 5 clients és bastant significatiu.

Quant al perfil de client, la gran majoria (85%) van tenir particulars com a clients. El percentatge que va treballar per a clients del sector públic és força menor, tot i que rellevant (37%).

GRÀFIC 23

Nombre de clients

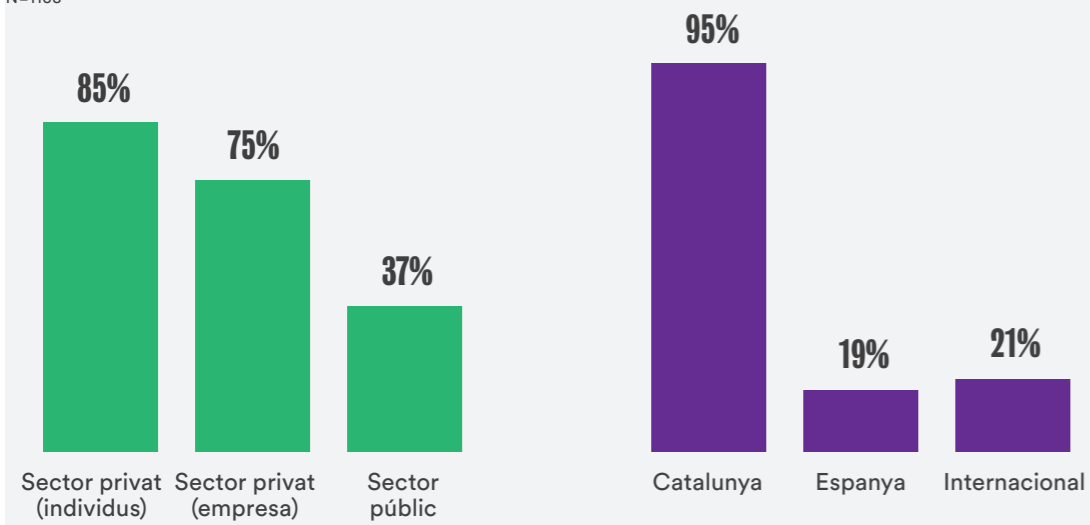
N=1168

GRÀFIC 24

Tipus de clients per sector i lloc

N=1158

Diversificació professional

Caracterització de les activitats

Activitats que es realitzen

En relació a les activitats que els arquitectes realitzen habitualment, els resultats mostren que l'activitat més freqüent entre els arquitectes catalans és la rehabilitació, amb 1.052 enquestats (65%) que l'han seleccionada.

L'obra nova continua sent rellevant, ja que 932 arquitectes (58%) s'hi dediquen. També cal destacar que la meitat (812) fa tasques de direcció d'obra. En quart lloc se situen les activitats relacionades amb temes burocràtics, administratius, de normatives i de recursos humans –marcades pel 37% dels enquestats–, seguides per l'interiorisme i el retail (36%).

GRÀFIC 25

Activitats dels arquitectes de Catalunya

N=1168

**L'ACTIVITAT MÉS
FREQUENT ÉS LA
REHABILITACIÓ (65%),
TOT I QUE TAMBÉ
CONTINUA SENT
RELLEVANT L'OBRA NOVA
(58%).**

Ingressos i hores per activitat: rendibilitat

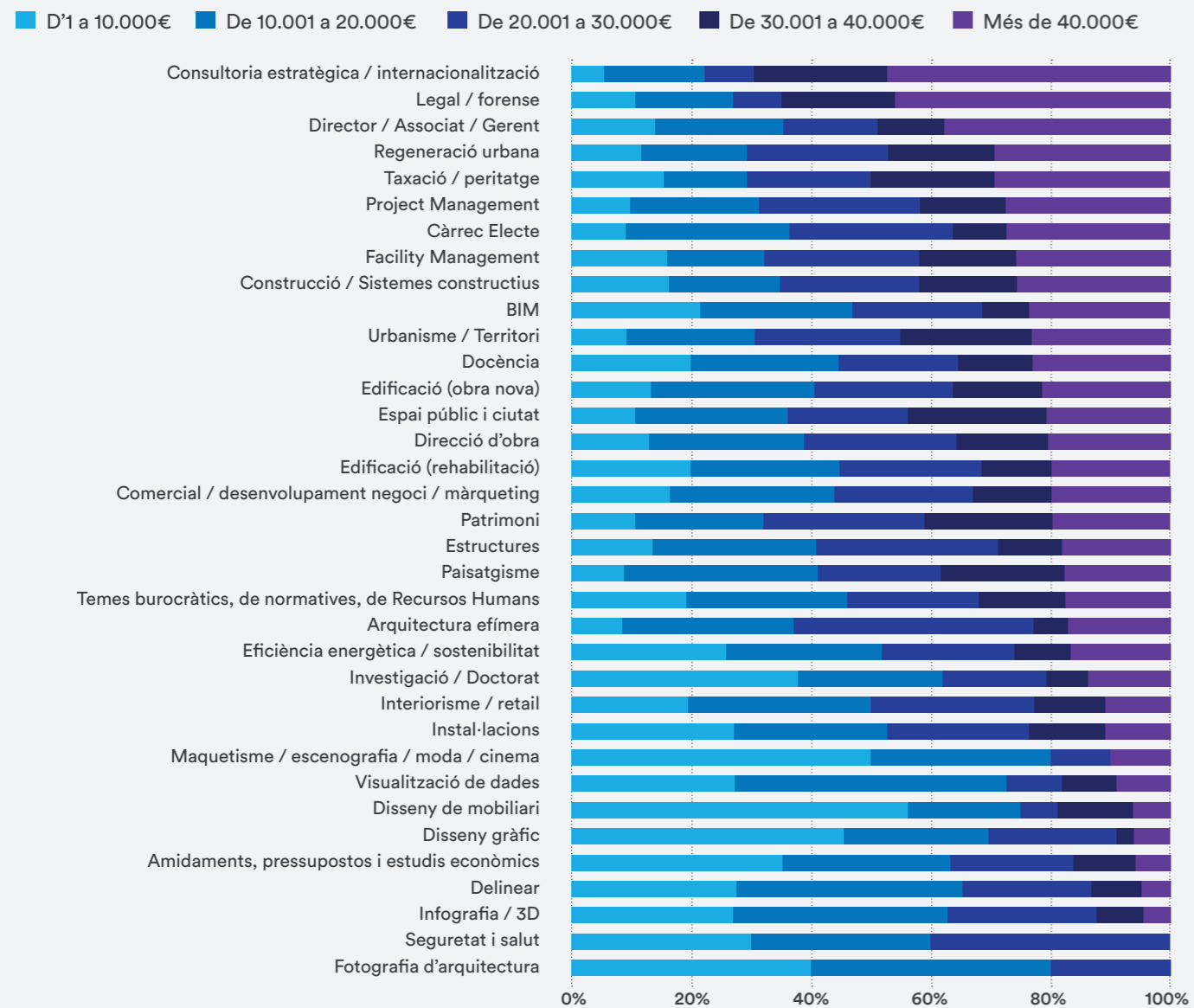
Activitats principals segons temps invertit

Els arquitectes que tenen com a activitats principals (segons temps dedicat) consultoria estratègica/internacionalització, legal/forense i director/associat/gerent van tenir uns ingressos més elevats. Altres activitats que també tenen un percentatge elevat dels arquitectes (més del 25%) en la franja de més de 40.000€ anuals són regeneració urbana, taxació/peritatge, project management, càrrec electe, facility management i construcció/sistemes constructius. Per contra, un percentatge elevat dels que fan disseny de mobiliari, maquetisme/escenografia/moda/cinema, disseny gràfic i fotografia d'arquitectura es troben en la franja més baixa.

GRÀFIC 26

Ingressos i activitats

N=1608

FONT: PREGUNTES Q22, Q29-Q33, Q37-Q41 I Q47-Q51 DE L'ENQUESTA

Valoración del sector

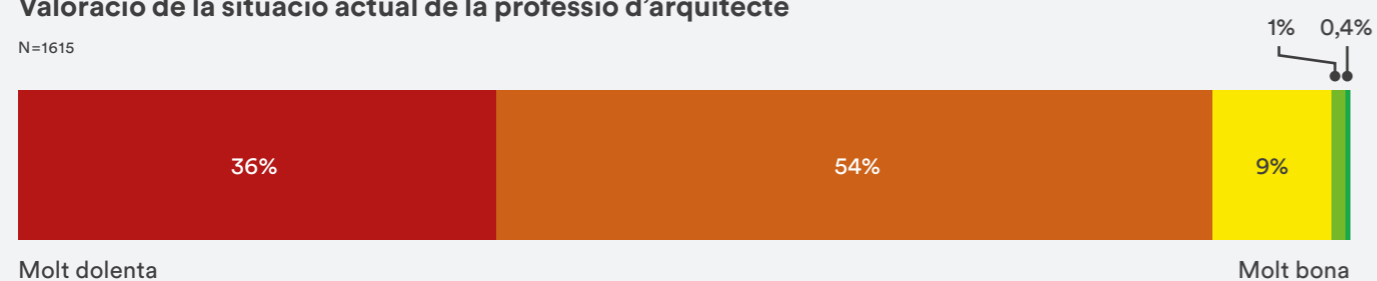
Visió i perspectives sobre la situació actual

En comparació amb l'any anterior, la majoria d'enquestats considera que continua igual, tot i que el 30% pensa que ha millorat una mica. De cara a l'any vinent, la majoria anticipa que la situació seguirà igual, però també n'hi ha més que pensen que millorarà (24%) que no pas que empitjorarà (11%).

GRÀFIC 27

Valoració de la situació actual de la professió d'arquitecte

N=1615

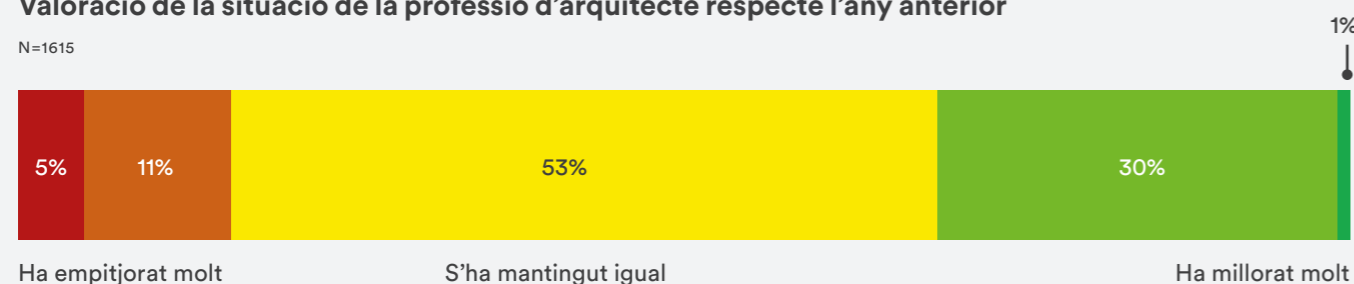

FONT: PREGUNTA Q89 DE L'ENQUESTA

GRÀFIC 28

Valoració de la situació de la professió d'arquitecte respecte l'any anterior

N=1615

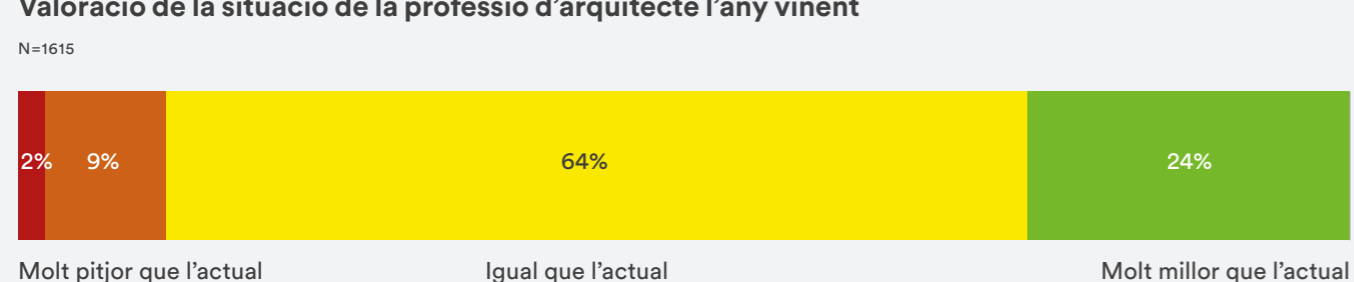

FONT: PREGUNTA Q90 DE L'ENQUESTA

GRÀFIC 29

Valoració de la situació de la professió d'arquitecte l'any vinent

N=1615

EL 30% DELS ARQUITECTES CONSIDERA QUE LA SITUACIÓ ACTUAL DE LA PROFESSIÓ HA MILLORAT RESPECTE L'ANY ANTERIOR. EN RELACIÓ A L'ANY VINENT, UN 64% PREVEU QUE SIGUI IGUAL I UN 24% QUE MILLORI.

Obstacles a l'exercici de la professió

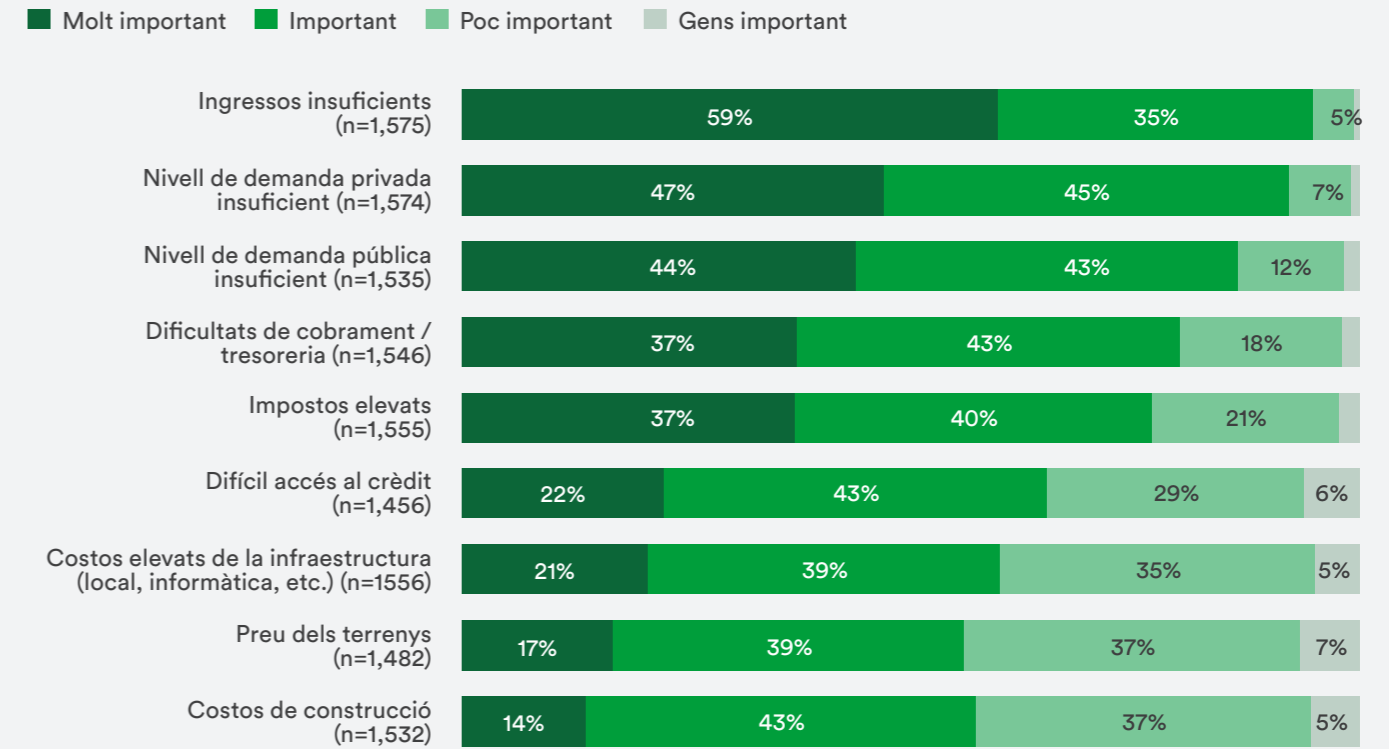
Elements que dificulten el desenvolupament de la professió

Els gràfics següents mostren els elements que dificulten més el desenvolupament de la professió. En l'apartat "economia", més del 80% seleccionen com a molt important o importants els ingressos insuficients, el nivell insuficient de demanda privada i pública i les dificultats de cobrament/tresoreria. Pel que fa a l'apartat "societat", destaquen la burocràcia i els processos administratius llargs i complexos, el poc suport de les autoritats públiques i la falta de coneixement per part de la societat del ventall de serveis que ofereix l'arquitecte. Sobre "competitivitat", destaquen l'excessiva competència dins de la professió i les dificultats per fer-se un nom.

Si englobem tots els àmbits, de tots els elements escollits, el principal obstacle sembla ser els ingressos insuficients, ja que gairebé tots els enquestats (94%) el considera un obstacle molt important o important.

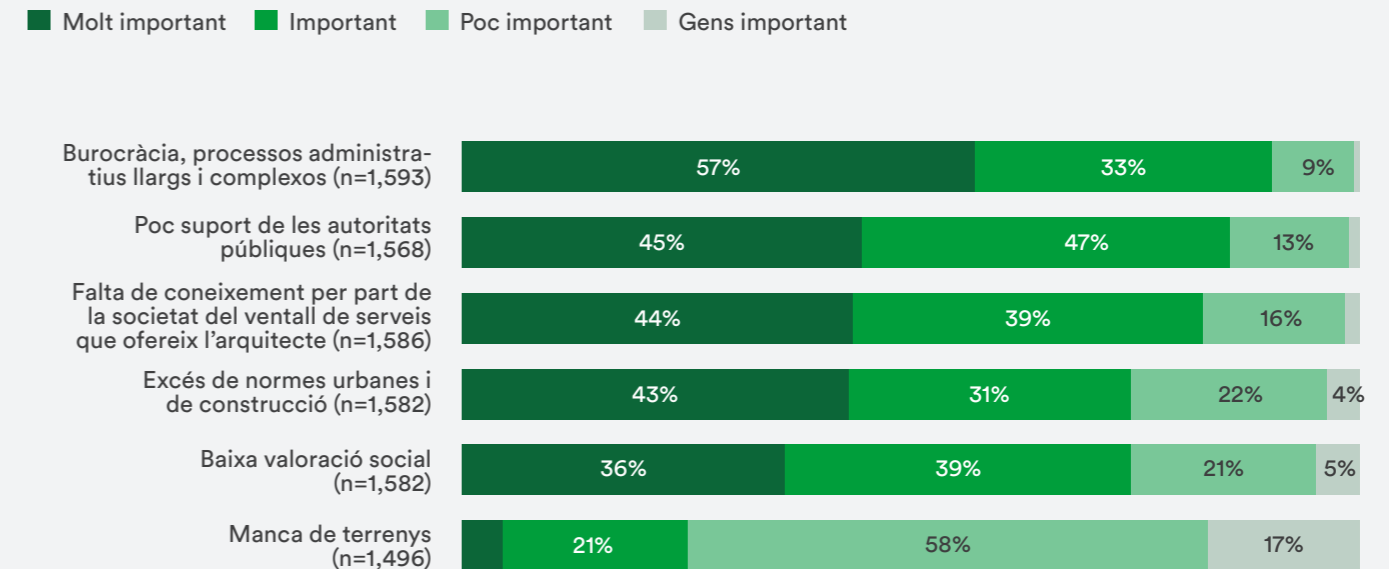
GRÀFIC 30

Elements que dificulten el desenvolupament de la professió. Economia

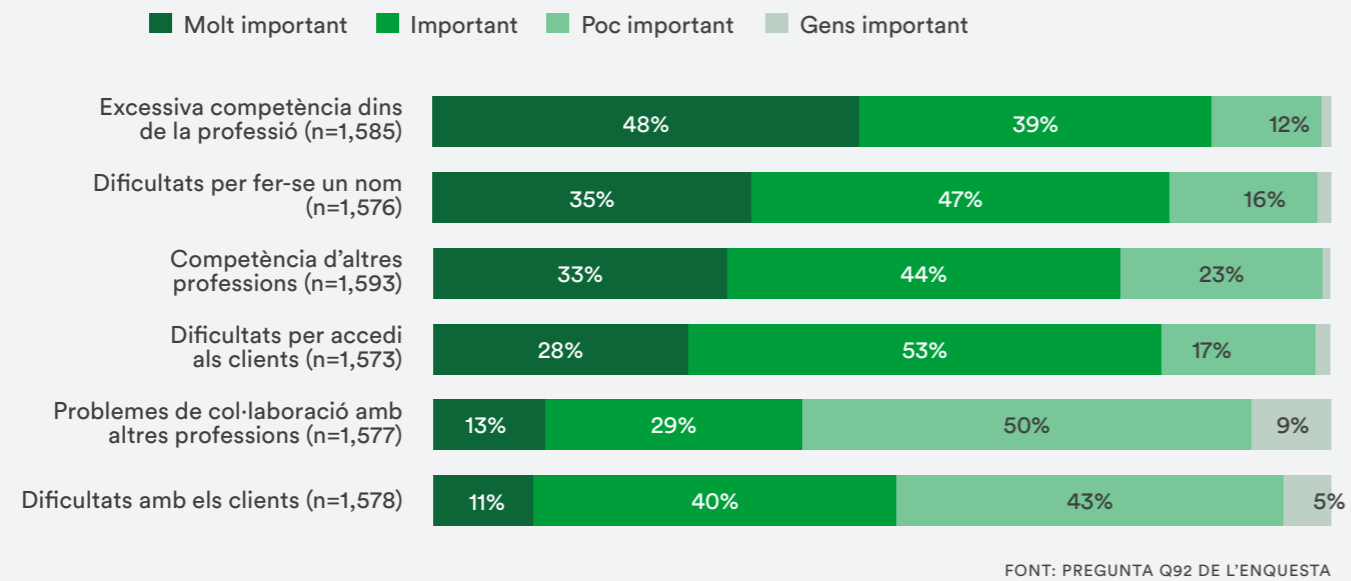
GRÀFIC 31

Elements que dificulten el desenvolupament de la professió. Societat

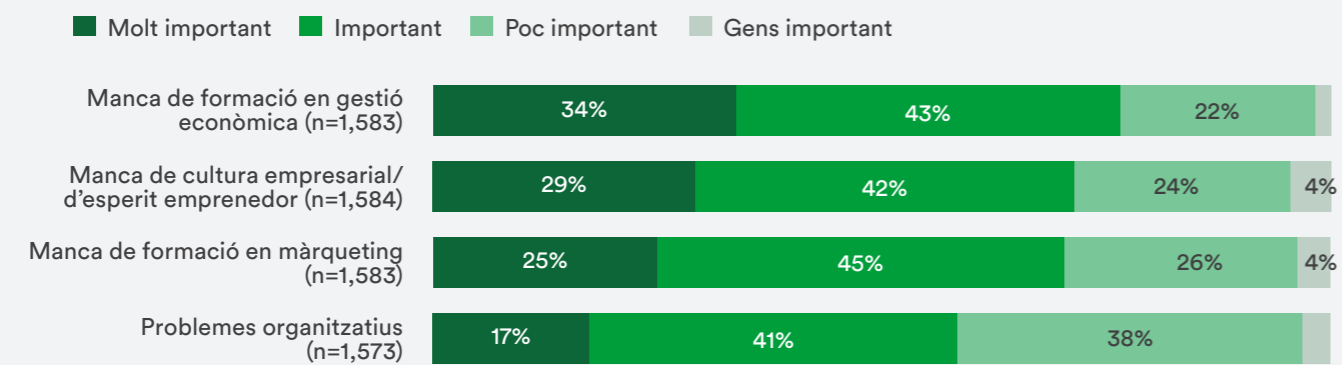
GRÀFIC 32

Elements que dificulten el desenvolupament de la professió. Competitivitat

GRÀFIC 33

Elements que dificulten el desenvolupament de la professió. Formació / cultura empresarial

ELS 94% DELS ARQUITECTES CONSIDEREN QUE EL PRINCIPAL OBSTACLE PER AL DESENVOLUPAMENT DE LA PROFESSIÓ SÓN ELS INGRESSOS INSUFICIENTS

Activitats de futur

De cara als propers 5 anys, els arquitectes consideren que l'activitat que serà més important és la rehabilitació (el 85% dels enquestats l'han seleccionada), seguida per l'eficiència energètica i sostenibilitat (66%). També destaquen el BIM (46%) i el facility management (34%).

GRÀFIC 34

Activitats que seran més importants en els propers 5 anys

N=1168

Rehabilitació

Eficiència energètica

BIM

Gestió d'edificis i els seus serveis

Gestió de projecte

Interiorisme / retail

Participació ciutadana / mediació

Patrimoni

Urbanisme / Territori

Construcció / sistemes constructius

Espai públic i ciutat

Infografia / 3D

Informàtica: programació

Instal·lacions

Taxació / peritatge

Turisme / cultura

Obra Nova

Especialització en disseny

Gestió d'empreses / Direcció

Legal / forense

Màrqueting

Arquitectura efimera

Disseny industrial / mobiliari

Paisatgisme

Seguretat i salut

Estructures

aa

Activitats considerades de més importants a menys importants en els propers 5 anys

SEGONS ELS 85%
DELS ARQUITECTES,
LA REHABILITACIÓ
SERÀ L'ACTIVITAT MÉS
IMPORTANT ELS PROPERS
ANYS.

Valoració final

El sol després de la tempesta

Miquel Puig, economista

És indubtable que la professió de l'arquitecte viu, a Catalunya, un mal moment. La taxa d'atur es deu situar entre el 8 i el 9% dels professionals, el doble que a qualsevol país al nord dels Pirineus. Els ingressos han caigut, i són, de mitjana, baixos: més a prop dels 20.000 que dels 30.000 euros. Hi ha molt mileurista entre els arquitectes catalans.

Aquesta situació és, òbviament, "culpa de la crisi". Si l'any 2008 el sector de la construcció representava més de 113.000 milions d'euros a Espanya, ara en representa poc més de 50.000. La caiguda ha estat contundent, i el que no seria lògic fóra que alguna de les professions que depenen de la construcció no estigués patint.

Ara bé, per què patim una crisi? Per què a Alemanya, Àustria, Bèlgica, França, Noruega, el Regne Unit, Suècia o Suïssa els professionals segueixen treballant i els seus ingressos no han caigut? Perquè el sector no havia crescut massa i no s'ha contret.

En un país madur, com ja ho és el nostre, el sector de la construcció pesa entre un 4 i un 6% del PIB total. En els últims vint anys, a França, per exemple, s'ha mogut entre el 4,2 i el 5,9%; al Regne Unit, entre el 4,8 i el 6,2%; a Suïssa, entre el 4,7 i el 5,7%; a Suècia, entre el 4,1 i el 5,5%. I quan dic un país madur vull dir un país que ja ha fet la transició demogràfica cap a la baixa fertilitat (que a tots aquests països havia finalitzat a mitjans dels anys 70) i que té una dotació d'infraestructures raonable.

A Espanya (i aquest era en aquell moment el marc referencial vàlid per a Catalunya), la transició demogràfica va tenir lloc entre 1975 (670.000 naixements) i 1995 (360.000). En conseqüència, el sector de la construcció hagués hagut de viure un lent aterratge al llarg de les primeres dues dècades del segle XXI. En comptes d'això, en la primera dècada (2000-2009), el sector va representar, de mitjana, el 10% del PIB. Un volum injustificat i insostenible.

Tots els mals vénen d'aquell excés, i això és el que explica per què la crisi, que considerem europea, és, en realitat, peculiar d'uns pocs països. Efectivament, si ordenem els 31 països de qui Eurostat proporciona estadístiques en funció del pes de la construcció en els cinc anys previs a la crisi (2003-2007), darrera d'Espanya (que ocupa la primera posició), s'arreglaren països que després han hagut de ser "rescatats" o que no ho han estat perquè han preferit rescatar-se sols: Xipre, Islàndia, Irlanda, Lituània, Estònia i Grècia.

És important posar de relleu que aquell excés no va ser ni fortuït ni inevitable. Va ser fruit d'una decisió col·lectiva en la qual van influir factors molt diversos:

l'entrada d'Espanya a l'euro (que va donar als inversors estrangers una falsa seguretat), l'excés d'estalvi al nord d'Europa (estalviar és el que fan els països enveïllits), la irresponsabilitat i immoralitat de la classe política espanyola, el dèficit objectiu d'infraestructures a Espanya (encara que no tantes ni necessàriament les mateixes que es van acabar fent)...

És important posar-ho de relleu perquè no estem condemnats a patir el que estem patint ni per cap maledicció geogràfica (formar part del món mediterrani, per exemple), ni genètica (formar part del món llatí). Altres països d'altres latituds han patit crisis com la nostra: Suècia, per exemple, a finals dels 90; alguns indrets dels Estats Units, al mateix temps que nosaltres. Es tracta, simplement, d'aprendre dels errors per no repetir-los. Construcció sí, però la justa.

Ara bé, com diu l'últim informe del Consell dels Arquitectes d'Europa* (amb dades de 2014!), "sembla que hem deixat enrere algunes de les estadístiques negatives: la desocupació ha caigut, els ingressos professionals han pujat una mica, més arquitectes treballen a temps complet, i s'esperen augments de la càrrega de treball per l'any vinent". L'enquesta del COAC (amb dades més recents) confirma que aquesta és també la situació ara i aquí. És cert que el 90% dels enquestats opina que la situació de la professió és dolenta o molt dolenta, però un 31% considera que és millor que la de l'any anterior contra un 16% que considera que ha empitjorat. Encara és més significatiu constatar que, si bé un 58% va haver de prescindir de treballadors o col·laboradors en els últims anys, ara un 40% creu que és segur o molt probable que n'hagi d'incorporar.

És lògic que així sigui. Des d'aquell 10%, el pes del sector a Espanya (no tenim aquesta dada referida a Catalunya), ha caigut fins el 5,1% del PIB l'any 2015. Atesa l'estructura espanyola, amb el pes que hi tenen el turisme i les segones residències, el que hem d'esperar és que s'estabilitzi al voltant del 6% del PIB, i el PIB està creixent al 3% anual. El sector, doncs, ha començat a créixer i té camp per córrer.

Juguen a favor del sector i dels arquitectes tres factors fonamentals: la rehabilitació, la revolució energètica i les excepcionals característiques d'aquesta professió. Examinem-los un a un.

Comparada amb la projecció d'habitatges nous, la rehabilitació ha estat durant dècades la germana menor. Ara passarà a ser-ne la major, perquè això és el que passa quan la societat és demogràficament madura: hi ha molts arquitectes perquè molta gent accedeix a la universitat, però es construeix poca obra nova. En els anys 60, quan es construïa molt i hi havia pocs arquitectes, a Espanya cada any es projectaven 140 habitatges per cada arquitecte en actiu; en l'època de la bombolla la proporció era de 20 a 1. Actualment, a Europa, la mitjana d'habitatges per arquitecte i any és de 3,3. Ara bé, amb aquest nombre de projectes nous els professionals europeus en tenen prou, i els catalans hauran d'adaptar-se també a aquesta nova realitat, que no té per què ser pitjor que l'anterior i que és millor que l'actual (el rati a Catalunya és ara poc més que un habitatge nou per arquitecte).

* "The architectural profession in Europe 2015 – ACE Sector study". Gener 2015. <http://www.ace-cae.eu/>

Pel que fa a l'energia, estem vivint l'inici d'una revolució que alguns associen (amb fonament) a una “tercera revolució industrial”. N'és el motor la consciència sobre les catastròfiques conseqüències del canvi climàtic i sobre els remeis per minorar-lo. La indústria automobilística ha iniciat una ràpida transició al vehicle elèctric, i els esforços en recerca i desenvolupament sobre algunes energies renovables les han portades al llindar de la competitivitat. Resten punts per resoldre, i el més important el de l'emmagatzemament, però és indubtable que amb la ratificació de l'Acord de París la “descarbonització” ha començat definitivament.

Ara bé, en un model energètic descarbonitzat l'habitatge hi juga un paper cabdal, perquè al voltant d'un 35% de les emissions de CO₂ s'originen als edificis (una tercera part directament, cremant-hi combustibles, i la resta indirectament, consumint electricitat). L'eficiència energètica té molt, molt camp per córrer al nostre país (que té tants edificis moderns amb murs-cortina orientats al sud i tants edificis de totes les edats mal aïllats). Però no només l'estalvi, també la generació d'electricitat, perquè és absurd no aprofitar les teulades per produir-ne: la fotovoltaica ja és competitiva.

En definitiva, els arquitectes heu viscut una “tempesta perfecta”, però que ja ha passat.

Cinc característiques excepcionals

Parlem ara de les característiques de la professió, i concretament de cinc d'elles que són especialment rellevants en el món que s'acosta.

En primer lloc, és probablement l'única professió tècnica que està en un avançat procés de feminització. A casa nostra encara són molts més els arquitectes que les arquitectes, però a les aules de les nostres escoles ja fa vint anys que hi ha empat entre un sexe i l'altre. És la llei del temps, perquè mentre que als països mediterranis predominen els homes (Espanya, 71%, França i Itàlia 62%), als països nòrdics ho fa l'equilibri (Finlàndia 53%, Dinamarca 50%, Suècia 49%).

En segon lloc, és una professió que, potser esperonada per la crisi, s'ha internacionalitzat de debò.

L'informe del CAE es congratula que un 18% dels professionals europeus hagin rebut almenys una part de la seva formació a l'estranger; la xifra equivalent que reflecteix l'enquesta del COAC entre els arquitectes catalans és del 26%. L'informe celebra també que “fins a un 35% dels professionals europeus hagin considerat seriosament treballar en un altre país europeu, encara que només un 5% ho hagi acabat fent”; les mateixes xifres, entre els catalans, són del 40% els que s'ho plantegen i del 15% els que ho han fet en els últims dos anys.

En tercer lloc, és una professió de gent que s'ha format i que se segueix formant: tres de cada quatre arquitectes catalans han cursat en els últims cinc anys o bé un màster, o bé un postgrau, o bé una formació continuada. Els temes no són sorprenents, atès el que ha quedat dit més amunt: rehabilitació, sostenibilitat energètica, digitalització (BIM)...

En quart lloc, és una professió flexible, perquè està enfocada al projecte, perquè cada projecte és únic, perquè admet moltes especialitats (materials, estructures, energia, infografia, paisatge, *facility management*...), perquè es presta a la mobilitat geogràfica...

En cinquè lloc, el projecte arquitectònic és un projecte excepcionalment complex. Molt més complex que el de l'enginyer, el qual, al cap i a la fi, està governat per funcions objectives que, com a tals, poden tenir un òptim objectiu. En el cas de l'arquitecte els factors subjectius (simbòlics) no sols intervenen, sinó que tenen un pes molt gran.

Aquestes cinc característiques la converteixen en una professió excepcionalment ben preparada per a la revolució laboral que s'acosta. Es preveu que moltes de les professions que coneixem desapareixeran substituïdes per màquines governades per algorismes. Això no és nou per a ningú, i menys per als arquitectes, que van veure substituir el delineant pel CAD. El vehicle autònom és ja molt més segur que el conduït per un humà, i amb ell desapareixeran taxistes i transportistes; els robots són cada cop més flexibles i cada cop poden coordinar-se més entre ells; les màquines són cada cop més intel·ligents... La conclusió és que les úniques professions que subsistiran seran les que consisteixen a atendre a les persones i els “gestors del coneixement”. Ara bé, només aquells gestors del coneixement acostumats a resoldre problemes sempre nous i que exigeixen molts punts de vista no sempre coherents. Professionals, precisament, com els arquitectes.

© Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. 2016
Plaça Nova 5. 08002-Barcelona
Tel.- 34+933 067 800
www.arquitectes.cat

Direcció de l'enquesta i d'aquesta publicació:
Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Direcció tècnica de l'enquesta i d'aquesta publicació:
Open Evidence S.L.
www.open-evidence.com

Disseny gràfic i maquetació:
Paladini Digital Projects
www.paladini.cat

Barcelona, novembre de 2016

**Prohibida la reproducció o transformació total o parcial
d'aquesta obra sense l'autorització prèvia i expressa del titular.**

